

“Resmi Arabuluculuk ve Tahkim İşleri Dolayısıyla Hakemlerin Aldıkları Bedellerin Vergilendirilmesi Bağlamında “Arabuluculuk” Müessesesinin Konumlandırılması*

ÖZET

Gelir Vergisi Kanunu'nda (GVK) ücretleri tarif eden ve ücret kabul edilen ödemeleri düzenleyen 61. maddesinin 5. fıkraya hükmünde yer alan “Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler” ifadesinde yer bulan “resmî arabulucu” kavramı ile yine aynı kanunun serbest meslek kazançlarını tarif eden ve serbest meslek kazancı kabul edilen faaliyetleri düzenleyen 65. maddesinin 3.fıkraya hükmündeki “Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler” düzenlemesinde “tahkim işleri ile iştigal eden hakem” kavramının vergi hukuku teorisi ve mantığı gereği farklı gelir türü içinde değerlendirilmesinin doğruluğu normatif açıdan tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca bu her iki kavrama, faaliyet türü ve nitelik itibarıyla benzeyen, Türk Hukuk Sistemine yeni girmiş bir başka kavram olan “arabuluculuk” müessesesi ve bunun vergilendirilmesi konusunda da tespit, değerlendirme ve önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Resmi Arabulucu, Arabulucu, Tahkim, Vergilendirme

JEL Kodları: K34, K41, K20

* Hakemli Makaledir.

1 Doç. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası Ticaret Bölüm Başkanı.

2 Doç. Dr., Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü Öğretim Üyesi.

Güneş YILMAZ¹

Özgür BİYAN²

POSITIONING OF “CONCILIATION” WITHIN THE CONTEXT OF TAXATION OF OFFICIAL CONCILIATION AND ARBITRATION FEES

ABSTRACT

There is a important difference between “The Official Conciliator” concept, which in article 61 in Turkish Income Tax Code, and “The Arbitrators Fee” concept, which in article 65/3 in Turkish Income Tax Code. Both of them are taxed different, although they have same characteristic in respect of professional activities. In this study, these two concept are analyzed according to normative view for tax law theories and rules. And also analyzed a new implementation “The Conciliation”, which same specifications with official conciliator and arbitrators fee, in terms of instance concept in tax code.

Keywords: Official Conciliator, Conciliator, Conciliation, Arbitrator, Arbitration, Taxation

JEL Classification: K34, K41, K20

GİRİŞ

Gelir Vergisi Kanunu sistematığı içinde, diğer gelir unsurlarında olduğu gibi, ücret ve serbest meslek kazancı olarak vergilendirilecek gelir unsurlarının, yasanın düzenlediği tanım ve belirlendiği ölçütlere uygun olması şart olmakla birlikte, yine her iki gelir unsuru için de, yasa koyucu bu ölçütlere girmesinde şüphe oluşturabilecek bazı durumları tadadi olarak saymak suretiyle tespit etmiş ve düzenlemiştir. Normal ve olağan olan bu durum, iki gelir unsuru bağlamında hem girildiği gelir unsuru, hem de düzenlemede yer alan kavramlar bakımından tereddüte mahal verecek mahiyettedir. Şöyle ki, ücretleri düzenleyen 61. maddenin 5 numaralı bendinde, “Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler” ifadesi yer almaktadır. Söz konusu madde hükmündeki kavramların açıklığa kavuşturulması, özellikle son yıllarda avukatlar için getirilen “arabuluculuk müessesesinin” de hukuk sistemine dahil olması ile birlikte bir zorunluluk arz eder hale gelmiştir. Üstelik aynı sorunsal, serbest meslek kazancı olarak kabul edilen “Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler” düzenlemesini ihtiva eden madde hükmünün (md.65/3) varlığı da dikkate alındığında geçerliliğini korumaktadır.

Hal böyleyken bu iki mesleki faaliyet alanı, “tahkim işleri dolayısıyla hakemlik” ve “resmî arabuluculuk”un farklılıkları ve bunların vergilendirilme usul ve yöntemleri analiz edilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları bedeller “serbest meslek kazancı” olarak düzenlenmişken (GVK.m.65/3), resmî arabulucuların aldıkları bedeller “ücret” olarak (GVK.m.61/3-5) düzenlenmiştir.

Karışıklığa neden olan diğer bir boyut da 1136 sayılı Avukatlık Yasası’nın “Avukatlıkla birleşebilen işler” başlıklı 12. maddesindeki düzenleme ile karşımıza çıkmaktadır. İlgili madde hükmü uyarınca milletvekilliği, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliği, hukuk alanında profesör ve doçentlik, özel hukuk tüzel kişilerinin hukuk müşavirliği ve sürekli avukatlığı ile bir avukat yazıhanesinde üç-

ret karşılığında avukatlık, hakemlik, arabuluculuk, tasfiye memurluğu, yargı mercilerinin veya adli bir dairenin verdiği herhangi bir görev veya hizmet avukatlık ile birlikte yapılabilen işler arasında sayılmıştır. Bu şekilde bir bakış açısı iki yasa arasında paralellik kurulmasına yardımcı olmaya hizmet edecektir.

Dolayısıyla tüm bu yasal düzenlemeler ve uygulama, konu hakkında değerlendirme ve analiz yapmayı zorunlu hale getirmektedir. Zira aynı meslek içerisinde gerçekleştirilecek olan bu farklı faaliyetlerin yeri geldiğinde serbest meslek kazancı, yeri geldiğinde ücret olarak vergilenmesinin sağlıklı zeminini bulmak vergi adaleti açısından bir gerekliliktir. Bu çalışmada resmî arabuluculuk ve tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları bedellerin neden farklı gelir türü içine girdiği hususu irdelenmektedir. Bu irdeleme bağlamında da Türk Hukuk Sistemine nispeten yeni girmiş olan arabuluculuk müessesesinin vergilendirmesi konusunda da tespit ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. RESMİ ARABULUCULUK VE ARABULUCUK: AYNI MIDIR? FARKLI MIDIR?

Bu şekilde bir başlık koyma sebeplerinden birisi, hukuk sistemimize henüz girmiş bir kavram olan ve fakat vergi yasalarımızda yer bulmayan “arabuluculuk” ile vergi mevzuatımızda ücret unsuru olarak konumlandırılmış “resmî arabuluculuk” müesseselerinin farklı mı yoksa aynı mı olduğu konusunda uygulamadaki tereddüttür. İkinci sebep ise, aşağıda ayrıntıları ele alınacak olan “resmî arabuluculuk” müessesesinin yasal dayanaklarında dahi, gerek başlıklar ve gerekse içeriklerde kimi zaman “resmî arabulucu”, kimi zaman da “arabulucu” kavramının kullanılmakta olmasının, teoride ve uygulamada yarattığı ayrı bir tereddüttür. İlave olarak bir sonraki adımda ele alacağımız, anlaşmazlıkların hakem yoluyla çözülmesi yöntemi olarak nitelendirilebileceğimiz benzer bir faaliyeti icra etmekte olan “tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin elde ettikleri ücretlerin”, vergi mevzuatında serbest meslek kazancı olarak konumlandırılmış olması da ayrıca bir tereddüte mahal vermektedir.

1.1. Kavramsal Mahiyet ve izah

GVK’nın 06 Ocak 1961 tarih ve 10700 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Gereğesi ve Kanun Tasarısında”³ ücret kavramı tarif edilirken, yani Kanunun ilk halinde, “bilirkişilik, resmî arabu-

3 http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/gerekceler/GVK/cilt_1_193_sayili_kanun.pdf.

luculuk ..vd" ifadelerine yer verilmediği görülmektedir. Kavramları ihtiva eden fıkra hükmünün, çok daha sonraları, 1985 yılında 3239 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile eklendiğini belirtmekte fayda vardır. Ayrıca bu hükümde de arabuluculuk kavramı değil, "resmî arabuluculuk" kavramına yer verildiği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla mevcut Gelir Vergisi Kanunu'nda kullanılagelen "resmî arabuluculuk" ile Türk Hukukuna 2012 yılında 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu⁴ ile girmiş olan "arabuluculuk" mu ifade edilmektedir? Farklı ise, bu durumda nasıl vergilendirilmesi uygun olacaktır? Ya da resmî arabuluculukta olduğu gibi ücret olarak mı vergilendirilmelidir? Bu soruların cevaplandırılabilmesi için öncelikle kavramların izahı ve özelliklerinin ortaya konulması gerekmektedir.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te "arabulucu" kavramının tanımına yer verilmemekle beraber, hemen alt satırda "resmî arabulucuya bakınız" ifadesine rastlanmakla beraber⁵, sözlükte "resmî arabulucu" tanımına da yer verilmediği görülmektedir. Diğer taraftan, "arabulucu" kavramı tanımlanmamakla birlikte, TDK sözlüğünde "arabuluculuk" kavramının tanımına yer verildiği de dikkat çekmektedir. Sözlükte yer alan tanıma göre, arabuluculuk, "bir anlaşmazlığın çözümünün üçüncü bir tarafsız kişi veya kuruma bırakılmasıdır"⁶. Genel kabul edilebilecek, benzer başka bir tanıma göre ise arabuluculuk, "Arabulucu adı verilen bağımsız ve tarafsız üçüncü kişi eşliğinde yürütülen esnek bir anlaşmazlık çözüm sürecidir."⁷ TDK da kavramların birbirlerinin yerlerine kullanılmakta olduğunu söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır.

Elbette yukarıda görüldüğü üzere, genel olarak tanımlanan arabuluculuk kavramının, resmî arabuluculuktan farkı ya da benzerliği konusunda herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Bu se-

beple de kavramların ve müesseselerin hukuki tanımlamalarına başvurmak bir zaruretittir. Bu bakımdan her şeyden önce yapılabilecek ilk tespit, müesseselerin farklı kanunlarda düzenleme altında alındığıdır. Bu bağlamda, "arabuluculuk" müessesesi yukarıda bahsi geçtiği üzere, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda, "resmî arabuluculuk" müessesesi ise, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu⁸'nda düzenlenmektedir.

Başka bir kullanım kargaşasına, resmî arabuluculuk müessesesinin düzenlendiği 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda (madde 50) rastlanmaktadır⁹. Söz konusu kanunda, "arabuluculuk" başlığı altında "resmî arabuluculuk" müessesesi düzenlemelerine yer verilmektedir. Üstelik "resmî arabuluculuk" kavramına da bir tek 6356 sayılı Kanunda yer verildiği de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na göre resmî arabulucunun, iş sözleşmesinin yapılması, içeriği ve sona ermesine ilişkin hususları düzenlemek üzere işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında yapılan sözleşme olarak tanımlanan toplu iş görüşmelerinin (madde 2) uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine çözüm bulmak üzere resmî olarak görevlendirilen kişiler oldukları anlaşılmaktadır¹⁰. Tedvin tekniği itibarıyla dikkat çeken bir husus da, ilgili Kanun'un 50. maddesinin ilk fıkrasında, "resmî arabulucu" ibaresine yer verdikten sonra, diğer 6. fıkrada yalnızca "arabulucu" kelimesinin kullanılmakla birlikte, esasen resmî arabulucunun görevlerinin sıralanması durumudur¹¹. Bunların yanı sıra, konuya ilişkin ayrıntıların "Toplu İş Sözleşmesinde Arabulucuya ve Hakeme Başvurma Yönetmeliği"¹²'nde düzenlenmekte olduğu görülmektedir¹³. İlgili Yönetmelikten, resmî arabulucu olarak görev yapacakların, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, müsteşar ve yardımcısı ile ilgili alanda uzman öğretim üyeleri

4 22.06.2012 tarih ve 28331 sayılı T.C. Resmî Gazete.

5 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59cbb2f588cdd1.17147034

6 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59cbb2fd70e248.98926683

7 Mahkeme Temelli Arabuluculuk Hizmetleri El Kitabı, Türkiye'de Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi, Avrupa Konseyi ve Adalet Bakanlığı, Nisan 2017, s.7, <http://www.adb.adalet.gov.tr/e-k.pdf>.

8 07.11.2012 tarih ve 28460 sayılı T.C. Resmî Gazete.

9 Madde 50/1- Uyuşmazlık yazısını alan görevli makam altı iş günü içinde taraflardan en az birinin katılımı ile veya katılım olmazsa resen, resmî listede bir arabulucu görevlendirir. Tarafların resmî arabulucu listesindeki bir arabulucu ismi üzerinde anlaşma sağlamaları hâlinde, belirlenen kişi görevli makam (Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ya da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) tarafından o uyuşmazlıkta arabulucu olarak görevlendirilir.

10 Kanun'da bunun dışında diğer bir uyuşmazlık çözüm yolu da "özel hakeme başvurma" dır. Kanun'un 52/1. maddesi hükmüne göre, "Taraflar, anlaşarak toplu hak veya çıkar uyuşmazlıklarının her safhasında özel hakeme başvurabilir". Devamında ise "Toplu çıkar uyuşmazlıklarında taraflar özel hakeme başvurma hususunda yazılı olarak anlaşma yaparlarsa, bundan sonra arabuluculuk, grev ve lokavt, kanuni hakemlik hükümleri uygulanmaz. Toplu çıkar uyuşmazlıklarında özel hakem kararları toplu iş sözleşmesi hükmündedir." ifadelerine yer verilmektedir (fıkra 3)".

ile sendika üyelerinden oluşan Seçici Kurul¹⁴ tarafından seçilerek belirlendiği ve oluşturulan listenin Resmî Gazete’de ilan edildiği anlaşılmaktadır. Yine düzenlemelerden, uyusmazlık taraflarından her ikisinin arabulucuyu belirlemek için yapılan toplantıya gelmesi halinde üzerinde anlaşılacak arabulucu, her iki tarafın anlaşmaması veya taraflardan biri ya da her iki tarafın toplantıya gelmemesi halinde, listeden bir arabulucunun sırasıyla görevlendirilerek görevlerini ifa ettikleri de ortaya çıkmaktadır.

“Arabuluculuk” kavramının tanımına, hukuk sistemi içinde, 6325 sayılı Arabuluculuk Kanunu’nun (kısa ad olarak kullanılmıştır) 2/1-b maddesinde yer verilmektedir. Söz konusu hükme göre, sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyar olarak yürütülen uyusmazlık çözüm yöntemine “arabuluculuk” adı verilmektedir.

ilgili yasal düzenlemeye göre, taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda serbesttirler. Ayrıca taraflar, gerek arabulucuya başvururken, gerekse tüm süreç boyunca eşit haklara sahiptirler (m.3)¹⁵.

Yukarıdaki tanımlamaya bakıldığında genel olarak, adını ne olduğuna bakılmaksızın arabuluculuk faaliyetinin “tarafları bir araya getirmesi”; “onların birbirlerini anlaması”; “onların çözüm

üretmesinin sağlanması”; “iletişim süreçlerinin kurulması” amacına dayandığı, diğer deyişle “barışçıl çözüm yollarının bulunmasını” hedeflediği anlaşılmaktadır. Kısaca her iki durum açısından da arabuluculuk faaliyeti için “barıştırmaya faaliyeti”, arabulucuya da “barış sağlayan kişi” demek yanlış olmayacaktır. Ancak unutulmaması gereken husus ise, arabuluculuğun, tarafların sorunlarını kendilerinin çözmesini amaçlayan (istisnalar hariç) gönüllülük esasına dayanan, dostane bir çözüm yolu olmasının yanı sıra bir yargılama faaliyeti olmadığıdır¹⁶.

Her iki kavramın ortak noktası böyle olmakla birlikte, yukarıdaki tüm izahlarımızdan, her iki kavramın da aynı amaç için var olan ve fakat farklı hukuki statü, oluşum ve görevlendirmelere sahip müesseseler olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki, resmi arabuluculuk müessesesi, toplu iş görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması halinde başvurulması zorunlu olan çözüm yollarından birisi iken, arabuluculuk müessesesi, iş mahkemelerinin yetki alanına gören konular dışında, başvurulması ihtiyari bir çözüm yoludur. Halihazırda iş Mahkemeleri açısından da zorunlu bir çözüm yolu mahiyetindedir. Ayrıca arabuluculuk müessesesi, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde teşkilatlanmış iken, resmî arabuluculuk ise, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde, toplu iş sözleşmelerini görüşmelerinde ortaya çıkan uyusmazlıklarda görev almak üzere teşkilatlandırılan ve seçimle listelere eklenen kişilerden oluşmaktadır.

Peki her iki kavramın farklı Bakanlıklar bünye-

- 11 Madde 50- (2) Arabulucu, tarafların anlaşmaya varması için her türlü çabayı harcar ve ilgililere önerilerde bulunur. (3) Arabulucunun görevi kendisine yapılacak bildirimden itibaren on beş gün sürer. Bu süre tarafların anlaşması ile en çok altı iş günü uzatılabilir ve görevli makama bildirilir. (4) Arabulucu, tarafların anlaşmasını sağlarsa 48 inci madde hükümleri uygulanır. (5) Arabuluculuk süresinin sonunda anlaşma sağlanamamışsa, arabulucu üç iş günü içinde uyusmazlığı belirleyen bir tutanak düzenler ve uyusmazlığın sona erdirilmesi için gerekli gördüğü önerileri de ekleyerek görevli makama tevdi eder. Görevli makam, tutanağı en geç üç iş günü içinde taraflara tebliğ eder. (6) Taraflar ve diğer bütün ilgililer, arabulucunun anlaşmazlık konusu ile ilgili istediği her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. (7) Görevli makam, uyusmazlığın kapsamını ve niteliğini de dikkate alarak arabulucuya ödenmesi gereken ücreti yönetmelikte belirtilen alt ve üst sınırlar içerisinde belirler.
- 12 07.12.2013 tarih ve 28844 sayılı T.C. Resmî Gazete.
- 13 Yönetmelikte, esasen resmî arabuluculuk müessesesine ilişkin tanım ve kurallara yer verilmekle birlikte, kavram olarak “arabulucu” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki, “Tanımlar” başlığını taşıyan 3. Maddesinde “Arabulucu, toplu görüşmelerin uyusmazlıkla sonuçlanması üzerine, Seçici Kurulca belirlenerek Resmî Gazete’de yayımlanan listeden görevli makamca görevlendirilen ve tarafların anlaşmaya varması için her türlü çabayı harcayarak ilgililere önerilerde bulunan kişi” olarak tanımlanmıştır ki bu tanım Kanundaki ifadesi ile resmi arabulucudur.
- 14 Seçici Kurul; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının başkanlığında Müsteşar veya müsteşar yardımcısı, Çalışma Genel Müdürü, Üniversitelerin iş ve sosyal güvenlik hukuku anabilim dalı ile çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü öğretim üyeleri arasında Yükseköğretim Kurulunca seçilen bir üye ile, en çok üyeye sahip ilk iki işçi sendikaları konfederasyonu yönetim kurullarınca seçilen birer üye ve en çok üyeye sahip işveren sendikaları konfederasyonu yönetim kurulunca biri kamu işverenlerinden olmak üzere seçilen iki üye ile oluşur (Yönetmelik madde 5).
- 15 Ancak 25.10.2017 tarih ve 30221 sayılı 7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 3/1. maddesi bağlamında “Kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.” ikinci fıkrada ise, “davacının, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorunda” olduğu vurgulanmaktadır.
- 16 Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2012/94, K.2013/89, 28893 sayılı ve 25.01.2014 tarihli T.C. Resmî Gazete.

sinde teşkilatlanmış olması, zorunlu ve/veya ihtiyari bir çözüm yolu olarak başvurulmakta olması ve hatta farklı bir şekilde görevlendiriliyor olmaları, bunların farklı vergilendirme rejimine tabi olmalarına sebep midir?

1.2. Resmî Arabulucu ve Arabulucu: Şartları, Hak ve Yükümlülükleri

Hukuk sistemlerinde uyuşmazlıkların çözümü konusunda temel olarak iki sistem vardır ki bunlardan ilki, yargı yoluyla uyuşmazlıkların çözümü, diğeri ise yargılama yapılmadan uyuşmazlığın çözümüdür. Arabuluculuk kurumunu da içine alan bu ikinci sistem, "alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri" olarak da adlandırılmaktadır¹⁷. Hal böyleyken söz konusu alternatif çözüm yöntemlerinin farklı faaliyet alanlarında, farklılaştırılmış adlarla yer almakta olduğu görülmektedir. Vergilendirme açısından doğru tespit yapılabilmesine hizmet etmesi amacıyla, her iki müessesenin de şartlarını, hak ve yükümlülüklerini ortaya koymakta fayda görmekteyiz.

Bu bağlamda, Arabuluculuk Siciline¹⁸ kayıtlı olan, mesleğinde en az 5 yıllık kidede sahip hukuk fakültesi mezunlarından olabilen¹⁹ arabulucular, arabulucu unvanını ve bu unvanın sağladığı yetkileri kullanma hakkına sahiptirler. Bunun yanı sıra, arabulucu olabilmek için, arabuluculuk eğitimini tamamlamak ve Adalet Bakanlığınca yapılan yazılı sınavda başarılı olmak gerekmektedir²⁰.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 7. maddesine göre, arabulucu yapmış olduğu faaliyet karşılığı ücret ve masrafları isteme hakkına sahiptir²¹. Aksi kararlaştırılmadıkça arabulucunun ücreti²², faaliyetin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Arabulucu Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenir ve ücret ile masraf taraflarca eşit olarak karşılanır²³. Arabulucu, tarafların her biri ile ayrı ayrı veya birlikte görüşebilir ve

iletişim kurabilir. Taraflar bu görüşmelere vekilleri aracılığıyla da katılabilirler (m.8). Arabulucu olarak görevlendirilen kimse, tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek önemli hâl ve şartların varlığı hâlinde, bu hususta tarafları bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu açıklamaya rağmen taraflar, arabulucudan birlikte talep ederlerse, arabulucu bu görevi üstlenebilir yahut üstlenmiş olduğu görevi sürdürebilir. Arabulucu, taraflar arasında eşitliği gözetmekle yükümlüdür. Arabulucu, bu sıfatla görev yaptığı uyuşmazlıkla ilgili olarak açılan davada, daha sonra taraflardan birinin avukatı olarak görev üstlenemez (m.9).

Resmî Arabuluculuk ise, toplu iş görüşmelerinde ortaya çıkan uyuşmazlık hallerinde başvurulması gereken bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim buna, ilgili Kanunda yer alan "... taraflardan biri uyuşmazlığı altı iş günü içinde görevli makama bildirir." (m.49) ibaresi ile, yine devamında yer alan "uyuşmazlık yazısını alan görevli makam altı iş günü içinde taraflardan en az birinin katılımı ile veya katılım olmazsa re'sen, resmî listede bir arabulucu görevlendirir. Tarafların resmî arabulucu listesindeki bir arabulucu ismi üzerinde anlaşma sağlamaları hâlinde, belirlenen kişi görevli makam tarafından o uyuşmazlıkta arabulucu olarak görevlendirilir." ibaresinden ulaşılmaktadır.

Ayrıca resmi arabulucu olabilmeyen asgari koşulları, Toplu İş Sözleşmesinde Arabulucuya ve Hakeme Başvurma Yönetmeliği'nde belirlenmiştir²⁴. Buna göre, resmi arabulucunun hukuk, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, maliye, iktisat ve işletme öğrenimi yapılan en az dört yıllık bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş ve işçi-işveren ilişkileri alanında en az beş yıl çalışmış veya diğer yükseköğretim kurumlarını bitirmiş ve kamu kurum ve kuruluşlarında en az on yıl iş hukukuyla ilgili görevlerde çalışmış olması gerektiği açıklanmıştır. Üstelik de, bu kişiler, resmi arabuluculuk

¹⁷ "Alternatif uyuşmazlık çözümleri, Devlete ait yargı yetkisinin mutlak egemenliğine zarar vermeden işlerlik kazanan ve uygulama alanı bulan ek yöntemler bütünü olarak nitelendirilebilir." Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2012/94, K.2013/89, 28893 sayı ve 25.01.2014 tarihli T.C. Resmî Gazete.

¹⁸ <http://www.adb.adalet.gov.tr/arabulucu/>, (Erişim:18.01.2018).

¹⁹ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/arabulucu_olmak/index.html

²⁰ Arabulucu, arabuluculuk faaliyeti sırasında bu unvanını belirtmek zorundadır.

²¹ Kanuna göre, Arabulucu, ücret ve masraflar için avans da talep edebilir.

²² Bu şekilde ifade edilmesinin sebebi, özel hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yoluyla çözümlenmesinde, arabulucu ile uyuşmazlığın tarafları arasında geçerli bir ücret sözleşmesi yapılabilir veya ücret konusunda arabulucu ile taraflar arasında ihtilaf bulunan durum ortaya çıkabilir (2018 Yılı Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi madde 1).

²³ Arabulucu, arabuluculuk sürecine ilişkin olarak belirli kişiler için aracılık yapma veya belirli kişileri tavsiye etmenin karşılığı olarak ücret alamaz. Bu yasağa aykırı işlemler batıldır.

²⁴ Söz konusu Yönetmelikte resmi arabuluculuk müessesesi, arabuluculuk sisteminin bir parçası olarak düzenlenmektedir. Buna göre, Arabuluculuk Sistemi; Genel Müdürlük, Seçici Kurul ve arabuluculardan oluşmaktadır (md.4).

şartlarını taşıyanlar ve başvurular arasından, Seçili Kurul²⁵'un seçimi ile göreve gelmektedir.

İlgili Kanuna göre, resmî arabulucu da, tarafların anlaşmaya varması için her türlü çabayı harcar, bu bağlamda, belirlenen uyuşmazlık konuları üzerinde tarafların taleplerine uygun çözüm önerileri geliştirir ve taraflara sunar (Yönetmelik madde 8/5) ve arabuluculuk süresinin sonunda anlaşma sağlanamamışsa, arabulucu üç iş günü içinde uyuşmazlığı belirleyen bir tutanak düzenler ve uyuşmazlığın sona erdirilmesi için gerekli gördüğü önerileri de ekleyerek görevli makama tevdi eder. Görevli makam, tutanağı en geç üç iş günü içinde taraflara tebliğ eder. Taraflar ve diğer bütün ilgililer, arabulucunun anlaşmazlık konusu ile ilgili istediği her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür (md.50).

Yine resmi arabulucuya ödenmesi gereken ücreti, Yönetmelikte belirtilen alt ve üst sınırlar içerisinde görevli makam, uyuşmazlığın kapsamını ve niteliğini de dikkate alarak belirlemektedir. Görevlendirilen arabulucu ve belirlenen ücret, görevli makamca arabulucuya, taraflara ve Bakanlığa bildirilir ve bundan itibaren taraflar, en geç üç iş günü içinde, belirlenen ücreti, Muhasebe Biriminin ya da illerde defterdarlık muhasebe müdürlüğünün, ilçelerde ise mal müdürlüğünün kasa veya banka hesabına eşit olarak yatırarak ödeme bilgilerini Genel Müdürlüğe gönderir (Yönetmelik md11/2-3)²⁶.

Tüm bu izahlardan, gerek arabuluculuk, gerekse resmi arabuluculuk müessesesinin, mesleki ve ilmi bilgi ve tecrübeye sahip kişiler tarafından yerine getirilmek zorunda olan bir faaliyet olduğu görülmektedir.

Böylesine önemli bir uyuşmazlık çözüm yönteminin esasen aynı amaç ve gayeye hizmet eden ve benzer şartları taşıyan ve özelliklere sahip kişilerden/ uzmanlardan oluşturulan müesseseler olmalarına rağmen, farklı alanlarda görev yapmaları

ve adlarında farklılığın bulunması hasebiyle farklı vergilendirme rejimine tabi olmalarına gerekçe olabilir mi?

Elbette olmamalıdır ki, bu şekilde bir yaklaşım hukuk misyonuna ve vergi hukukunun doğasına da aykırılık teşkil edecektir. Üstelik aşağıda ayrıntıları ile gösterileceği üzere, aynı amaç ve gayeye hizmet eden ve uzmanlık, ilmi ve mesleki bilgi gerektiren her iki faaliyetin sırf atanma usullerindeki farklılıktan ötürü de ayrı vergilendirme rejimine tabi olmaları da bu mantığa aykırı olacaktır kanaatini taşımaktayız.

1.3. Resmi Arabulucuların Vergilendirilmesi: Kanunda Nerede Yer Almalı?

Gelir Vergisi Kanunu ücret kavramının tanımı verdikten sonra, ücret sayılan ödemeleri de tadadi olarak belirlemiştir. Bunlardan birisi de yukardaki bölümlerde ifade edildiği üzere, "Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler" olarak belirlenmektedir. Bu düzenleme uyarınca resmi arabulucuların elde ettiği gelirin ücret olduğu açıktır.

Peki bu konumlandırma doğru mudur? Başka bir ifadeyle, ilgili gelir türü, vergi hukuku teorisi ve düzenlemeleri bağlamında serbest meslek kazancının kapsamında mı olmalı idi?

Bu sorunun cevabını verebilmemiz için, basit bir yol izlenerek, ücret ve serbest meslek kazancı konusunda temel teorik ve yasal düzenlemelere başvurmamız gerekmektedir. Yasal düzenlemeye göre ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir²⁷(GVK md.61). Madde hükümünde yer alan "işverene tabi olma" dan kasıt, işverenin hizmetli üzerinde hiyerarşik bir kontrol ve yaptırım uygulama hakkının bulunup bulunmadığı ile ilgili iken, "işyerine bağlı olma" dan maksat

- 25 Yönetmeliğe göre, Seçili Kurul, başvuruları inceleyerek gerekli nitelikleri taşıyanlar arasından arabulucuları belirleyen Kurulu ifade etmektedir (madde 3). Seçici Kurul, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının başkanlığında;
a) Müsteşar veya müsteşar yardımcısı,
b) Çalışma Genel Müdürü,
c) Üniversitelerin iş ve sosyal güvenlik hukuku anabilim dalı ile çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü öğretimi arasından Yükseköğretim Kurulunca seçilen bir üye,
ç) En çok üyeye sahip ilk iki işçi sendikaları konfederasyonu yönetim kurullarınca seçilen birer üye,
d) En çok üyeye sahip işveren sendikaları konfederasyonu yönetim kurullarınca biri kamu işverenlerinden olmak üzere seçilen iki üye ile oluşur (madde 5).
- 26 Görevli makamca arabulucunun görevinin sona erdiğinin Bakanlığa bildirilmesi üzerine, tarafların hesaba yatırdıkları tutardan vergiler ve gider payı kesildikten sonra kalan miktar arabulucunun hesabına aktarılır (Yönetmelik madde 11/5).
- 27 Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (malî sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.

ise, kendisine ait olmayan bir organizasyonun işyerinde çalışmasıdır. Bu unsurların bulunmaması halinde, Gelir Vergisi açısından işverene tabi olarak işveren-hizmetli ilişkisinden bahsedilemez²⁸.

Diğer yandan serbest meslek faaliyeti ve dolayısıyla kazancının tanımı ise, yine GVK'da "sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması" şeklinde yapılmıştır.

Hal böyleyken yasa koyucunun ücret olarak kavramlaştırdığı ve vergilendirdiği "resmi arabulucu" kavramının, ücretin unsurlarını taşıyıp taşımadığı ya da farklı kollarda aynı gaye ve amaç için hizmet vermekte olan "arabuluculuk" faaliyetinde olduğu gibi serbest meslek kazancı olarak mı kabul edilmeli ve vergilendirilmeli idi?

Resmî arabulucuların ancak, hukuk, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, maliye, iktisat ve işletme öğrenimi yapılan en az dört yıllık bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş ve işçi-işveren ilişkileri alanında en az beş yıl çalışmış veya diğer yükseköğretim kurumlarını bitirmiş ve kamu kurum ve kuruluşlarında en az on yıl iş hukukuyla ilgili görevlerde çalışmış olanlardan olduğu dikkate alındığında GVK bağlamında, aynen arabuluculukta olduğu gibi, şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan bir faaliyet olduğu aşikârdır. Üstelik resmî arabulucuların sadece, "uzman öğretim üyeleri ile sendika üyelerinden oluşan Seçici Kurul tarafından seçilerek belirlenmesi" prosedürü ve hususu, "ücret" unsurunun varlığı için aranan, kendisine ait olmayan bir organizasyonun işyerinde çalışması (işyerine bağlılık) ve işverenin arabulucu üzerinde hiyerarşik bir kontrol ve yaptırım uygulama hakkının bulunması (işverene tabilik) iki temel özelliği taşımamaktadır. Hal böyleyken ücret olarak vergilendirilmesinin teorik hukuki temeli ve mantığını da karışılmamaktadır.

Peki bu şekilde bu kabul şeklinin gerekçesi ne olabilir?

Bunun cevabı kanaatimizce, Türk Vergi Sistemi'nde mükellefler açısından, beyanname verme ödevi ile ilgili olarak vergi kültürünün yerleşmemiş olması ve bu usulden kaçınılmasının tercih edilmesi, daha açık bir ifadeyle, ücret gelirlerinin vergilendirme şekil ve usulü dikkate alındığında, vergilendirme yetkisi sahibi açısından, "kolay vergilendirme" yolunun tercih edilmesidir. Esasen uygulamada serbest meslek erbablarının, hizmet ifalarının neticesinde gelirlerini tahsil etme problemi de göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

2. TAHKİM İŞLERİ DOLAYISIYLA HAKEMLİK

2.1. Kavramsal izah: Tahkim ve Tahkim Anlaşması

Türk Dil Kurumuna göre tahkim "anlaşmazlıkların hakem yoluyla çözülmesi yöntemi" olarak tanımlanmıştır²⁹. Başka bir ifadeyle, "bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümlenmesini özel kişi veya kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu özel kişi veya kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasına tahkim denir"³⁰. Yasal düzenleme bakımından tahkimin, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³¹ ile 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda yer aldığı görülmektedir.

Bu bağlamda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³²'nin 412. maddesi uyarınca tahkim sözleşmesi, "tarafaların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır".

Başka bir yasal dayanak olan, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun³³ (MTK) 4. maddesi

²⁸ 221 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 19.02.1999 tarih ve 23616 sayılı T.C. Resmî Gazete; Gelir idaresi Başkanlığı Özelgesi, 29.01.2018 tarih ve B.071.gib.4.34.16.01-125[10-2015/51]-93748 sayılı.

²⁹ www.tdk.gov.tr, Güncel Türkçe Sözlük, (Erişim:18.09.2017).

³⁰ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/2264, K.20178685, <https://emsal.yargitay.gov.tr/BilgiBankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>.

³¹ Kanunlarımızda biri ihtiyari, diğeri mecburi olmak üzere iki tür tahkim öngörülmüştür. Bazı hallerde, taraflar arasında ortaya çıkan özel hukuk alanına ilişkin uyuşmazlıkların evvelce bu konuda bir tahkim sözleşmesi yapılmamış olmasına rağmen, sıfatları belirtilen kişiler tarafından bakılması zorunlu kılınmıştır ki; buna "mecburi ya da kanuni tahkim" denilmektedir. Tahkimin hangi hallerde mecburi olduğu, özel kanun hükümleri ile tayin edilir. Mecburi tahkime tabi iş ve davalarda, taraflar Devlet mahkemelerinde yani genel mahkemelerde dava açamazlar; kanunla gösterilen hakemlere başvurmayla, bir başka söyleyişle hakemlerde dava açmaya mecburdurlar. Mecburi tahkim öngören bir düzenleme olan; 3533 Sayılı Kanun'un 1. maddesi «Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle idare edilen daireler ve belediyelerle sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya hususi idarelere aid olan daire ve müesseseler arasında çıkan ihtilaflardan adliye mahkemelerinin vazifesi dahilinde bulunanlar bu kanunda yazılı tahkim usulüne göre halledilirler. İhtiyari tahkime ilişkin hükümler ise 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 11. kısmında (407 ve devamı maddeler) yer almaktadır. İhtiyari tahkimde, taraflar hakeme başvurmak zorunda değildirler. Zorlama olmadan özgür iradeleri ile çözebilecekleri alanlardaki uyuşmazlıklarını yargı önüne getirmeden anlaşarak hakeme götürerek çözebileceklerdir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, E. 2017/1494, K.2017/1400, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/1338, K.2017/2646, <https://emsal.yargitay.gov.tr/BilgiBankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>).

de tahkime ilişkin düzenlemeler ihtiva etmektedir. Burada yer alan düzenleme uyarınca tahkim anlaşması, tarafların, sözleşmeden kaynaklan- sını veya kaynaklanmaması aralarında mevcut bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuş- mazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yo- luyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşmadır (m.4/3)³⁴.

Kural olarak, uyumsuzlukların çözüm yeri mah- kemeler olmakla beraber, sözleşmenin tarafları kamu düzenini ilgilendirmeyen ve arularına bağlı olan konularda aralarında çıkacak uyumsuzlukların halli için tahkim yolunu seçebilirler. Uyumsuzluğun tahkim yoluyla çözümlenebilmesi için taraflar ara- sında geçerli olarak yapılmış bir tahkim anlaşması- nın varlığı zorunludur. Tahkim sözleşmesi, taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı veya ayrı bir söz-leşme şeklinde de yapılabilmektedir. Yine tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılır³⁵.

Yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları hâlinde, dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir. Dolayısıyla ilgili yasal düzen- lemeler göz önünde bulundurulduğunda, tahkim yoluyla hakeme başvurmanın, taraflar açısından ihtiyari bir yöntem olduğu tespit edilmektedir.

Doğal olarak, gerek HMK, gerekse MTK açısın- dan "tahkim" in hukuki uyumsuzlukların çözümün- ün hakem ya da hakem kuruluna bırakılması ve onların aldığı kararın kabul edilerek bu doğrultuda hareket edilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Tahkim sonucunda hakem/hakem kurulu hukuka uygun

şekilde taraflar açısından en uygun çözümü üretir ve bu anlamda, mahkemenin yerini tahkim, yar- gıçların kararının yerini hakemlerin kararı almak- tadır.

2.2. Tahkim Anlaşmasında Hakemlerin Seçimi

Hakem sayısı, seçimi, reddi, sorumluluğu, görevinin sona ermesi ve yetkisi 4686 sayılı Kanun'un 7. maddesinde ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Buna göre, genel kural itibarıyla taraflar, hakemlerin sayısını belirlemekte serbest- tirler. Ancak bu sayı tek olmalıdır. Diğer deyişle bir (1) kişi olabilir, ancak 2, 4, 6 gibi çift sayıda hakem seçilmesi mümkün değildir. Hakemlerin sayısı ta- raflarca kararlaştırılmamışsa, üç hakem seçilir. Ta- raflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçimin- de aşağıdaki kurallar uygulanır:

1. Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.

2. Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan bi- rinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tara- fından seçilir.

3. Üç hakem seçilecek ise, taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler.

Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki istemi- nin kendisine ulaşmasından itibaren otuz (30) gün içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz (30) gün içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin istemi üzerine Asliye Hukuk Mahkemesi

32 6100 sayılı Kanun'un 11. Kısmı "Tahkim" üst başlığını taşımaktadır ve burada Milletlerarası Tahkim Kanununa atıfta bulunulduğu görülmektedir. Kanun, bu Kısımda yer alan hükümlerin, 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyumsuzluklar hakkında uygulanacağını belirtmektedir (md. 407). Milletlerarası Tahkim Kanununa göre, yabancılık unsuru taşıyan uyumsuzluklar aşağıdaki gibi olup, bu durumda milletlerarası tahkim niteliği kazanır:

1.Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması. 2.Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin; a) Tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya dayanarak tespit edilen hâllerde tahkim yerinden, b) Asil sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerden veya uyumsuzluk konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden, Başka bir devlette bulunması. 3.Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asil sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması. 4. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asil sözleşme veya hukuki ilişkisinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi (4686 Sayılı Kanun md.2).

33 05.07.2001 tarihli ve 24453 sayılı Resmî Gazete.

34 Tahkim anlaşması konusunda, 6100 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemelere paralel düzenlemelere yer verilmekte olduğu görülmektedir. Buna göre, tahkim anlaşması, asil sözleşmeye konan tahkim şartı veya ayrı bir sözleşme ile yapılabilir. Tahkim anlaşması yazılı şekilde yapılır. Tahkim anlaşmasının, tarafların tahkim anlaşmasına uygulanmak üzere seçtiği hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa, Türk hukukuna uygun olduğu takdirde geçerlidir (md. 4)

35 Uyumsuzluğun tahkim yoluyla çözümlenebilmesi için iki temel şart vardır. Bunlardan ilki, uyumsuzluğun tahkime elverişli olması, ikincisi yanların uyumsuzluğun tahkim yoluyla çözülmesi konusunda anlaşmış olmalarıdır. Uyumsuzluğun tahkim yoluyla çözümleneceği yolunda tahkim sözleşmesi ya da tahkim şartı yoksa tahkim yoluna başvurmak mümkün değildir. Bu da asil sözleşmeye konulan tahkim şartı ya da ayrı bir tahkim sözleşmesi ile kararlaştırılabilir. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/1523, K. 2017/3532, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/776, K.2017/2981, <https://emsal.yargitay.gov.tr/BilgiBankasistemciWeb/GelisimsiDokumanAraServlet>.

Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine, davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir. Asil sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de tahkim sözleşmesi yapılmış sayılır. Tahkim sözleşmesine karşı, asil sözleşmenin geçerli olmadığı veya tahkim sözleşmesinin henüz doğmamış olan bir uyumsuzluğa ilişkin olduğu itirazında bulunulamaz.

tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.

Üçten fazla hakem seçilecek ise, son hakemi seçecek olan hakemler yukarıda belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir. Hakemlerin seçimi usulünü kararlaştırmış olmalarına rağmen;

1. Taraflardan biri anlaşmaya uymazsa,

2. Kararlaştırılmış olan usule göre tarafların veya taraflarca seçilen hakemlerin hakem seçimi konusunda birlikte karar vermeleri gerektiği hâlde, taraflar ya da hakemler bu konuda anlaşamazlarsa,

3. Hakem seçimi ile yetkilendirilen üçüncü kişi, kurum veya kuruluş, hakemi ya da hakem kurulunu seçmezse,

hakem veya hakem kurulunun seçimi, taraflardan birinin istemi üzerine Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yapılır.

Hakemi reddetmek isteyen taraf, hakemin veya hakem kurulunun seçiminden ya da hakemin reddi isteminde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren otuz gün içinde ret isteminde bulunabilir ve bu istemini karşı tarafa yazılı olarak bildirir.

2.3. Tahkim Anlaşmasının Uygulama Alanı

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun³⁶ on birinci kısmında tahkim anlaşmalarının uygulama alanı düzenleme altına alınmıştır. İlgili Kanun'un 407. maddesine göre, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun tanımladığı anlamda yabancılik unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında Hukuk Muhakemeleri Kanunu düzenlemeleri geçerlidir. Aynı Kanun'un 408. maddesine göre, taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli görülmemiştir.

Tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkeme tahkim yeri Bölge Adliye Mahkemesidir. Tahkim yeri belirlenmemiş ise görevli ve yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki yerleşim yeri,

oturduğu yer veya işyeri Bölge Adliye Mahkemesidir (HMK.m.410).

Taraflar, hakem veya hakemlerin seçim usulünü kararlaştırmakta serbesttir. Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki usul uygulanır:

a) Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.

b) Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından seçilir.

c) Üç hakem seçilecek ise taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki talebinin kendisine ulaşmasından itibaren bir ay içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki bir ay içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.

ç) Üçten fazla hakem seçilecek ise son hakemi seçecek olan hakemler yukarıdaki bentte belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir.

d) Hakemin birden fazla kişiden oluşması hâlinde en az birinin kendi alanında beş yıl ve daha fazla kıdeme sahip bir hukukçu olması şarttır.

Hakemlerin tahkim anlaşmasında belirli bir sorumluluğu da bulunmaktadır. HMK 419 uyarınca taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür³⁷.

425. maddeye göre, tahkim yeri, taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılır. Bu konuda bir anlaşma yoksa tahkim yeri, hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenir.

427. maddeye göre, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, bir hakemin görev yapacağı davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemin görev yapacağı davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl

³⁶ 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete.

³⁷ Bir hakem, hukuki veya fiili sebeplerle görevini hiç ya da zamanında yerine getiremediği takdirde hakemlik görevi, çekilme veya tarafların bu yönde anlaşmaları suretiyle sona erer. Taraflardan her biri, hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı konusunda aralarında uyuşmazlık olursa, mahkemenin hakemin yetkisinin sona erdirilmesi konusunda karar verilmesini isteyebilir. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

içinde, hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir. Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla; anlaşamamaları hâlinde ise taraflardan birinin başvurusu üzerine mahkemece uzatılabilir. Mahkemenin, bu konudaki kararı kesindir.

431. maddeye göre hakem veya hakem kurulu;

- a) Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi seçimine,
- b) Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine,
- c) Keşif yapılmasına, karar verebilir³⁸.

Hakemler gördükleri hizmet karşılığında ücrete hak kazanırlar³⁹. Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakemlerin ücreti, dava konusu alacağın miktarı, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak, hakem veya hakem kurulu ile taraflar arasında kararlaştırılır (HMK.md 440). Taraflar, hakem veya hakem kurulunun ücretini yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak da belirleyebilirler. Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim sözleşmesinde ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan "ücret tarifesine" göre belirlenir. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır. Hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmez. Hakem veya hakem kurulu kararında tahkim yargılamasının giderleri gösterilir.

Ayrıca belirtilmesinde fayda vardır ki, hakemlerin ücretleri yargılama gideridir (HMK md.441).

Yine hakem veya hakem kurulu, tarafların her birinden yargılama giderleri için gereken hâllerde avans yatırılmasını isteyebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, bu avans taraflarca eşit miktarda ödenir (HMK md.442)

2.4. Tahkim Hakemlerinin Vergilendirilmesi: Serbest Meslek Kazancı

Gelir Vergisi Kanunu'nun 65. maddesine göre, her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler ile kolektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar da, serbest meslek kazancıdır. Tahkim sözleşmesi kapsamında gerçekleştirilen hakemlik faaliyetini icra edecek olan hakemlerin tayininde, hakemin tarafsızlığı ve bağımsızlığını etkileyebilecek durumlar ile tayin edilecek hakemin tahkim yargılamasını yürütebilmek için gerekli yetkinliğe, uygunluğa ve yeterli zamana sahip olup olmadığı dikkate alınmaktadır⁴⁰. Bu bağlamda, GVK'nın tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretlerin, serbest meslek kazancı olarak konumlandırılması, yukarıda izah edildiği üzere, hakemlerin statü ve nitelikleri ile yapılan işin mahiyeti dikkate alındığında, her ne kadar ifade olarak "ücret" kelimesi kullanılsa da, uygun ve yerindedir.

3. SERBEST MESLEK KAZANCI ÜCRETE KARŞI

Arabulucu, resmi arabulucu ile tahkim hakemleri arasında nüanslar olsa da, esas itibarıyla yaptıkları işler ve görevler ile bu işleri icra edenlerin sahip olması gereken nitelikler, özellikler ve dolayısıyla elde edilen gelirin türü açısından birbirine benzer bir yapı göstermektedir. Arabulucular kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda, kişilerin birbirlerini daha iyi anlamalarına fırsat verecek bir takım

³⁸ Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin talebi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar. Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler. 436. maddeye göre hakem kararlarında; a) Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin ad ve soyadları, b) Tarafların ve varsa temsilcileri ile vekillerinin ad ve soyadları, unvanları ve adresleri, c) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi, ç) Bir sıra numarası altında açık ve kesin bir biçimde taraflara yüklenen hak ve borçlar ile yargılama giderleri, d) Karara karşı iptal davası açılabileceği ve süresi, e) Tahkim yeri ve kararın tarihi, f) Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin tamamı veya çoğunluğunun imzaları ve karara eklenmiş ise karşı oy yazısı, gösterilir.

³⁹ Hakemlerin ücretleri konusunda kuralların ve esasların Yargıtay içtihadı Birleştirme Genel Kurul'u tarafından, 1964 yılında verdiği bir kararla belirlendiği görülmektedir (Yargıtay içtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı, 13.05.1964 T., E.1964/1, K.1964/3, <http://khyk.kazancihukuk.com/#128a3fJ52UKT3eC8cP4lpMY6P9WB6cjzSbzXEihGJYqf1gSzUslan1Q-->).

⁴⁰ İstanbul Tahkim Merkezi, Tahkim Kuralları, madde 15, <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2016/01/01/C4%BoSTANBUL-TAHK%4C%BoM-MERKEZ%C4%Bo-TAHK%C4%BoM-KURALLARI.pdf>; Tahkim Kuralları, http://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf.

mesleki uzmanlıkları ve deneyimlerine bağlı olarak yaptıkları öneriler doğrultusunda çözüm üretirken, resmi arabulucular da toplu iş sözleşmelerinde, yani farklı bir platformda ve mecrada aynı görevi üstlenmektedirler. Farklı olarak tahkim anlaşmalarında taraflar çözümü kendi aralarında bulmak yerine, tamamen hakem/hakem kurulunun çözümüne bırakırlar. Diğer deyişle resmi arabulucu ve arabulucu taraflarla aynı anda çözüm üretmeye çalışırken, tahkim hakemi/hakemleri ihtilaflı olayı, hukuka ve hukukî prosedürlere uygun bir şekilde kendileri çözerler. Tüm izahlarımızdan ulaştığımız sonuç böyle olmakla beraber, resmi arabuluculuk ve tahkim hakemliği bakımından vergi mevzuatı konuyu farklı gelir unsurlarına tabi tutarak vergilendirmekte ya da arabuluculuk için konu mevzuatta dahi yer almamaktadır.

Mesleki uzmanlık ve bilgi ile ihtisas gerektiren kişiler olan arabulucu ve resmî arabulucu ile tahkim hakemleri, uzmanlıkları ile ilgili uyumsuzluklarda çözüm üretme faaliyet ve hizmetlerini ifa etmeleri halinde ücrete hak kazanmaktadır ve yine her üç müessesede de, söz konusu ücret ya da bedel, taraflarca eşit olarak ödenmektedir. Hal böyleyken, aynı ve/veya benzer mahiyet ve özelliklere sahip olan, ancak farklı alanlarda, mecralarda faaliyetlerini sürdüren söz konusu müesseselerin farklı gelir unsuru kabul edilerek, farklı vergilendirmelerinin uygulama birliğini zedelediği aşikardır.

Söz konusu birliğin zedelenmesinin yarattığı bir sonuç da, KDV’de karşımıza çıkmaktadır ki, yasal olarak düzenlenmemiş olmasına rağmen, bizim de katıldığımız şekilde, özelliği gereği serbest meslek erbabı kabul edilen arabulucu, arabuluculuk faaliyetinin sonunda ve yine tahkim hakemi de hakemlik faaliyetinin sonunda, ödeme karşılığında serbest meslek makbuzu düzenleyerek taraflara vermektedir⁴¹. Bu bakımdan her iki hizmetin ifasının KDV konusuna girmekte olduğu dikkate alındığında, yasal düzenleme gereği “ücret” unsuru olarak kabul edilen resmî arabulucuların faaliyetinin KDV’nin konusuna girmemesi de, aynı/ benzer faaliyet ve hizmeti ifa etmekte olan müesseselerin farklı vergilendirme rejimine tabi tutulması sonucunu doğurmaktadır.

Bu bağlamda, çalışma konumuz olan söz konusu müesseseler arasında, sundukları hizmet ve aranan ve de sahip olunması gereken özellikler bakımında nitelik farkı yoktur. Dolayısıyla da bu sistem içinde hak ettiği bedeli taraflardan tahsil

eden arabulucunun elde ettiği kazancın ücret olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Bizatihi işverene tabi ve işyerine bağlı olduğu kabul edilip ücret altında vergileme yapmak “ücret” gelirin ruhuna da uymamaktadır. Ya da işçi -işveren ilişkisine benzer şekilde bağımlı çalışan bir resmi arabulucu ya da hakem düşünmek mantıklı da gelmemektedir. Taraflardan hiçbirine bağımlı çalışmayan, uzlaştırmak amacıyla danışmanlık yapan arabulucu ya da resmi arabulucuların esasen mahiyeti itibariyle serbest meslek faaliyeti yaptıklarını kabul etmek gerekir. Zira nitelik itibariyle, söz konusu müesseselerin sundukları faaliyetler üst başlıkta, genel itibariyle müşavirlik hizmetine dayanır. Dolayısıyla GVK’nun 65. maddesinin 3. fıkrasının aşağıdaki şekilde düzeltilmesi yerine olacaktır:

“Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin, arabulucu ve resmi arabulucuların aldıkları ücretler ile kollektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar da, serbest meslek kazancıdır”.

Kanaatimiz her ikisinin de serbest meslek faaliyeti olarak kabul edilmesi yönündedir. Her iki meslek grubu da GVK 65 kapsamında sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan iş olduğuna göre serbest meslek kazancı olarak düzenlenmesi daha yerinde olur. Resmi arabulucuların kanuni düzenlemeler çerçevesinde işçi-işveren ilişkisi ile alakası olmadığı, GVK 61 kapsamında işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak gerçekleştirilmediği halde ne anlamda ücret kabul edildiğini anlamak mümkün görünmemektedir.

SONUÇ

Arabuluculuk, resmi arabuluculuk ve tahkim işleri nedeniyle alınan hakemlik bedellerinin karşılaştırılmaya çalışıldığı ve vergi hukuku açısından doğru konumlandırılabilmesi adına irdelendiği çalışmada, detaylıca analiz edilmeye çalışıldığı üzere, arabuluculuk ve resmi arabuluculuk aynı amaç için var olan ve fakat farklı hukukî statü, oluşum ve görevlendirmelere sahip müesseselerdir. Her iki mesleki faaliyet de, yasal düzenlemelerinde de düzenlendiği ve belirtildiği üzere, mesleki ve ilmi bilgi ve tecrübeye sahip kişiler tarafından yerine getirilmek zorundadır. Bu mesleki faaliyetlerin, farklı alanlarda görev yapılması ve / veya isim farklılığı nedeniyle farklı vergilendirme

41 Daha fazla bilgi için bkz. Mahkeme Temelli Arabuluculuk Hizmetleri El Kitabı, <http://www.arbuluculuk.adalet.gov.tr/ekitap/e-k.pdf>, s.54.

rejimine tabi olmaları kanaatimizce adil bir vergilendirme açısından sorun yaratmaktadır.

Resmî arabuluculuk, belirli eğitim formasyonlarına sahip olan kişilerce yapılabilen ve aynen arabuluculukta olduğu gibi, şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan bir faaliyet olduğundan, “ücret” olarak vergilendirilmesinin teorik hukuki temeli ve mantığı bulunmamaktadır. Ayrıca arabuluculuk ve tahkim hakemliği faaliyetinin sonunda, ödeme karşılığında serbest meslek makbuzu düzenlenerek KDV hesaplanması söz konusu iken, “ücret” unsuru olarak kabul edilen resmî arabulucuların faaliyetinin KDV’nin konusuna girmemesi de ayrıca belirtilmesi gereken bir sonuçtur. Bu durum da aynı ve/veya benzer özelliklere sahip ve farklı uzmanlıklar gerektiren ancak aynı amaca hizmet etmekte olan kişilerin farklı vergilendirme rejimlerine tabi olmaları sonucunu doğurmaktadır.

Bu bağlamda, çalışma konumuz olan söz konusu müesseseler arasında, sundukları hizmet ve aranan ve de sahip olunması gereken özellikler bakımında nitelik farkının olmadığı ortaya konulmuştur. Çalışmada detaylıca ifade edilmeye çalışıldığı üzere, GVK’nun 65. maddesinin 3. fıkrasının yeniden kaleme alınması ve bu bağlamda da, hem resmi arabuluculuğun hem de arabuluculuğun serbest meslek faaliyeti olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır. ^{VSD}

KAYNAKÇA

Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2012/94, K.2013/89, 28893 sayı ve 25.01.2014 tarihli T.C. Resmî Gazete.

Mahkeme Temelli Arabuluculuk Hizmetleri El Kitabı, Türkiye’de Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi, Avrupa Konseyi ve Adalet Bakanlığı, Nisan 2017, s.7, <http://www.adb.adalet.gov.tr/e-k.pdf>.

istanbul Tahkim Merkezi, Tahkim Kuralları, madde 15, <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2016/01/%C4%B0STANBUL-TA-HK-%C4%B0M-MERKEZ-%C4%B0-TAHK-%C4%B0M-KURALLARI.pdf>; Tahkim Kuralları, http://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf.

Tahkim Kuralları, http://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf.

2018 Yılı Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi.

221 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 19.02.1999 tarih ve 23616 sayılı T.C. Resmî Gazete; Gelir idaresi Başkanlığı Özelgesi, 29.01.2018 tarih ve B.07.1.gib.4.34.16.01-125[10-2015/51]-93748 sayılı.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/2264, K.20178685, <https://emsal.yargitay.gov.tr/Bilgi-BankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, E.2017/1494, K.2017/1400, <https://emsal.yargitay.gov.tr/BilgiBankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/1338, K.2017/2646, <https://emsal.yargitay.gov.tr/Bilgi-BankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/1523, K.2017/3532, <https://emsal.yargitay.gov.tr/Bilgi-BankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı, E.2017/776, K.2017/2981, <https://emsal.yargitay.gov.tr/Bilgi-BankasistemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>.

Yargıtay içtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı, 13.05.1964 T., E.1964/1, K.1964/3, <http://khyk.kazancihukuk.com/#1z8a3FJ52UKT3eC8cP4lPmY6P9WB6cjzSbzXEihGjYqf1gSzUslan1Q~>.

istanbul Tahkim Merkezi, Tahkim Kuralları, madde 15, <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2016/01/%C4%B0STANBUL-TA-HK-%C4%B0M-MERKEZ-%C4%B0-TAHK-%C4%B0M-KURALLARI.pdf>.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59cbb2f588cdd1.17147034

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59cbb2fd70e248.98926683

www.tdk.gov.tr, Güncel Türkçe Sözlük, (Erişim:18.01.2018).

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/gerecekler/GVK/cilt_1_193_sayili_kanun.pdf.

http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/arabulucu_olmak/index.html.